

Nederlandse Vereniging
voor Raadsleden

Diversiteit & inclusiviteit in de gemeenteraad

*Onderzoek uitgevoerd onder raadsleden in
de dertig grootste gemeenten*

Postbus 30435
2500 GK Den Haag
(070) 37 38 195
info@raadsleden.nl

DIVERSITEIT EN INCLUSIVITEIT IN DE GEMEENTERAAD

Onderzoek uitgevoerd onder de raadsleden van 31 grootste gemeenten

Dit is een samenvatting van het onderzoek "Diversiteit & Inclusiviteit in de gemeenteraad". Het onderzoek is uitgevoerd door de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden onder raadsleden van de eenendertig grootste gemeenten in de periode 13 tot en met 28 november 2020. Klik [hier](#) voor het volledige rapport.

Afspiegeling

Slechts een derde deel van de raadsleden in de grote steden (30 procent) vindt dat de raad een representatieve afspiegeling van de gemeentelijke samenleving vormt. De meerderheid (51 procent) vindt dat de raad geen representatieve afspiegeling van de gemeentelijke samenleving vormt. 18 procent van de raadsleden spreekt zich niet uit voor of tegen de vraag dat "onze raad een representatieve afspiegeling van de gemeentelijke samenleving vormt".

De samenstelling van de gemeenteraad in de grote gemeenten wijkt qua diversiteit af van de samenstelling van de bevolking. Terwijl 36 procent van de inwoners in de grote gemeenten in het buitenland is geboren of tenminste een van zijn/haar ouders is in het buitenland geboren, heeft slechts 21 procent van de raadsleden een migratieachtergrond.

De overgrote meerderheid (71 procent) van de raadsleden is van mening dat een gemeenteraad die qua diversiteit zijn gemeentelijke samenleving weerspiegelt beter in staat is om deze te vertegenwoordigen. Een grote groep (59 procent) vindt dat ook de eigen gemeente meer baat zou hebben bij meer diversiteit, terwijl een kwart van de raadsleden (24 procent) vindt dat de gemeente juist geen baat heeft bij meer diversiteit in de raad.

De ondervraagde raadsleden beoordelen voorstellen in de gemeenteraad voor het overgrote deel (91 procent) vanuit het algemeen belang van de inwoners. Slechts een zeer klein deel (11 procent) zegt bij de afweging van belangen het specifieke belang van kiezers voorop te stellen. Een vijfde deel (21 procent) van de raadsleden beoordeelt voorstellen vanuit het specifieke belang van de eigen achterban.

Deze raadsleden vinden van zichzelf dat zij weten wat er speelt onder de verschillende bevolkingsgroepen in hun gemeente en dat zij de zorgen en wensen van de inwoners begrijpen: 82 procent (helemaal) eens, 15 procent neutraal en 1 procent oneens. Voor het overgrote deel van de raadsleden is het belangrijk om onderwerpen aan te kaarten die spelen onder de eigen achterban. De overgrote meerderheid (85 procent) voelt zich goed in staat om de belangen van inwoners met een andere achtergrond dan zichzelf te vertegenwoordigen. Een kleine minderheid (14 procent) oordeelt daarover neutraal. Dat er geen gebrek is aan zelfvertrouwen om het vertegenwoordigend vermogen blijkt ook uit de keuze dat 80 procent van de raadsleden van mening is dat zij goed in staat zijn de belangen van alle leeftijdsgroepen te vertegenwoordigen, ondanks dat bijvoorbeeld slechts een beperkt deel van de raadsleden tot de jongeren behoort.

Reden van het onderzoek

Diversiteit en inclusiviteit zijn volgens de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden van belang voor het houdbaar houden van de lokale democratie in de toekomst. Om die reden heeft de vereniging een verkennend onderzoek uitgevoerd onder raadsleden van grote gemeenten, met meer dan honderdduizend inwoners, om een beeld te krijgen hoe en op welke wijze diversiteit en inclusiviteit een plek heeft. Diversiteit gaat daarbij om de vraag in hoeverre de raad een afspiegeling is van de inwoners, naar mannen, vrouwen, migratieachtergrond, leeftijd en seksuele geaardheid. Inclusiviteit gaat vooral over de vraag in hoeverre dat iedereen die aan tafel zit ook echt mee kan en mag doen.

De raadsleden die aan het onderzoek deelnamen beschouwen zich als vertegenwoordiger van alle inwoners (91 procent). Een kwart van de raadsleden (26 procent) geeft aan zich vertegenwoordiger te voelen van zijn/haar kiezers. Een iets grotere groep (29 procent) beschouwt zichzelf als vertegenwoordiger van de leden en achterban van de eigen partij. Een zesde deel (16 procent) van de raadsleden ziet zichzelf als vertegenwoordiger van een stadsdeel of dorp.

Raadsleden die aan dit onderzoek mee hebben gedaan zijn in meerderheid mannen (53 procent). Zestig procent van de raadsleden is ouder dan 50 jaar. Het opleidingsniveau van de raadsleden die meewerkten aan het onderzoek is hoogopgeleid (41 procent WO en 46 procent HBO). Het overgrote deel is heteroseksueel. Een minderheid is anders geaard: homoseksueel (8) of biseksueel (4), anders (1) en weet niet (1). Niemand identificeerde zichzelf als transgender.

Bejegening

De wijze van hoe raadsleden met elkaar omgaan, is van betekenis voor de mate van diversiteit van de lokale democratie. Acht procent van de raadsleden oordeelt neutraal en 11 procent negatief over hoe raadsleden worden gerespecteerd ongeacht geslacht, afkomst, opleiding of leeftijd. Het overgrote deel (79 procent) oordeelt positief. Een nog grotere groep (90 procent) vindt dat vrouwelijke raadsleden volwaardig meedoen, meepraten en meebeslissen. Een bijna even grote groep (85 procent) vindt dat ook raadsleden met een migratieachtergrond volwaardig meedoen, meepraten en meebeslissen. In beide gevallen is een kleine groep die daarover geen mening heeft dan wel het er mee oneens is.

Het overgrote deel van de vrouwelijke raadsleden (78 procent) vindt dat zij binnen de raad wordt gezien als mederaadslid en zodoende respectvol wordt bejegend.

Een meerderheid (56 procent) van de raadsleden met een migratieachtergrond is van mening dat "het hebben van een migratieachtergrond geen negatieve invloed heeft op hoe hij/zij door collega-raadsleden wordt behandeld; ik word gezien als mederaadslid en zodoende respectvol bejegend." Tegelijkertijd is er een derde deel (30 procent) dat zich hierover niet uitspreekt en 16 procent vindt zelfs dat zij niet worden gezien als mederaadslid en respectvol bejegend worden.

Vrouwelijke raadsleden

Het overgrote deel van de mannelijke raadsleden (80%) vindt dat zij goed in staat is om vrouwelijke inwoners te vertegenwoordigen. Vrouwen zijn nog uitgesprokener: 95 procent van de vrouwelijke raadsleden oordelen dat zij goed in staat zijn om mannelijke inwoners te vertegenwoordigen.

Vrouwelijke raadsleden zien het wel in overgrote meerderheid als hun taak om op te komen voor vrouwen in de gemeentelijke samenleving (66 procent). Zij doen dat zonder dat dit van hen wordt verwacht; althans vrouwelijke raadsleden zijn het in overgrote meerderheid (89 procent) oneens met de stelling dat van hen wordt verwacht dat zij voornamelijk vrouwen vertegenwoordigen. Om raadslid te worden is voor 77 procent van de vrouwelijke raadsleden het naar hun eigen oordeel niet moeilijker om raadslid te worden dan wanneer zij man zouden zijn. Een op de tien vrouwelijke raadsleden (9 procent) is het daarmee (helemaal) oneens.

Migratieachtergrond

Raadsleden met een migratieachtergrond zijn het vooral (48 procent) oneens met de stelling dat van hen vanwege hun migratieachtergrond wordt verwacht dat zij zich inzetten voor inwoners met een vergelijkbare achtergrond. Meer dan een kwart (28 procent) spreekt zich hierover niet uit, terwijl bijna een kwart (24 procent) het (helemaal) eens is met de stelling dat van een raadslid met een migratieachtergrond mag worden verwacht dat hij/zij zich inzet voor inwoners met een vergelijkbare achtergrond. Opvallend is dat wanneer het gaat om de verwachting dat raadsleden met een migratieachtergrond zich inzetten voor inwoners met een migratieachtergrond die anders is dan de eigen achtergrond meer dan een derde deel (36 procent) zich hierover niet uitspreekt; 44 procent is het daarmee oneens terwijl 16 procent het daar wel mee eens is.

Slechts 28 procent van de raadsleden met een migratieachtergrond erkent dat zij er juist voor hebben gekozen om zich hard te maken voor de belangen van inwoners met een vergelijkbare achtergrond. Tegelijkertijd vindt de overgrote meerderheid (92 procent) van de raadsleden met een migratieachtergrond dat zij goed in staat zijn om inwoners zonder een dergelijke achtergrond te vertegenwoordigen.

Om raadslid te worden is het voor raadsleden met een migratieachtergrond naar hun eigen oordeel niet moeilijker om raadslid te worden dan wanneer zij een volledig Nederlandse achtergrond zouden hebben: 64 procent is het daarmee eens, 20 procent is neutraal en 16 procent vindt dat wel moeilijker.

Aanbevelingen

Op basis van het onderzoek zijn er een 4-tal aanbevelingen:

1. Houdt als raad contact met ondervertegenwoordigende groepen

Om te voorkomen dat de raad blinde hoeken creëert als resultaat van de aanname dat zij anderen goed genoeg begrijpen om hun te vertegenwoordigen, is het sterk aan te raden dat waar dit niet al het geval is, raadsleden het gesprek aangaan met inwoners die niet direct in de raad zijn vertegenwoordigd. Spreek niet alleen met jongeren of mensen met een migratieachtergrond, maar ook met praktisch opgeleiden om te voorkomen dat de beeldvorming van de raad wordt

gedomineerd door het perspectief van de overheersend HBO- en WO-afgestudeerden in de gemeenteraad.

2. Aankaarten raadslidmaatschap bij jongeren

Jongeren zijn ondervertegenwoordigd in de gemeenteraad. Het zou aan te bevelen zijn om jongeren meer bewust te maken van het raadswerk, bijvoorbeeld door sprekers in te zetten op (hoge)scholen en universiteiten over het belang van diversiteit en inclusiviteit, ook in de gemeenteraad.

3. Meelopen met een raadslid

Het raadslidmaatschap is best gecompliceerd. Om je zelf daar goed op voor te bereiden, en goed te worden geholpen, is het sterk aan te bevelen om ervaren raadsleden in te zetten om nieuwe (kandidaat-)raadsleden te ondersteunen.

4. Diversiteit niet ten koste van kwaliteit

Uit het onderzoek en de toelichtende antwoorden blijkt dat voor een significant aantal raadsleden diversiteit en kwaliteit op gespannen voet met elkaar staan. Raadsleden zijn bang dat een te sterke nadruk op het belang van diversiteit resulteert in een afname van de kwaliteit van raadsleden, of dat het nut van diversiteit in de raad onvoldoende bewezen is om het sterk aan te prijzen. Het is aan te bevelen wanneer de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden met andere verantwoordelijke organisatie voor de lokale democratie, zoals VNG en ministerie van BZK, in communicatie aandacht geeft aan het belang van diversiteit en meer inclusiviteit positieve kanten heeft.

Specifieke observaties - Raadsleden is in het onderzoek ook gevraagd om toelichting te geven op een aantal specifieke vragen. Een selectie uit de antwoorden is in deze samenvatting opgenomen. Het gaat om de volgende vragen die hierna worden toegelicht:

- De voordelen van diversiteit in de raad;
- Tips voor vrouwen die raadslid worden;
- Trotse prestaties;
- Aantrekkelijkheid van het raadslidmaatschap.

De voordelen van diversiteit in raad

Raadsleden is ook gevraagd naar wat de voordelen van diversiteit in de gemeenteraad zijn:

- "Meer mensen voelen zich dan betrokken bij de lokale politiek, want ze zien echt dat het ook over hen gaat en dat 'zij' ook mee kunnen doen."
- "Daarmee neemt de legitimiteit van de raad toe, immers de samenleving is ook heel divers"

- "Met meer diversiteit in de raad hebben we een goede samenstelling van mensen die vurige pleidooien houden. Vuriger dan anderen omdat ze weten wat de mensen door maken aangezien de situatie voor de raadsleden herkenbaar is."
- "Het is goed om naar diversiteit te kijken, maar het moet GEEN streven worden."
- "Dat inwoners zich vertegenwoordigd weten. Gevaar van cliëntelisme ligt echter op de loer!
- "Betere samenwerking door meer gezichtspunten en meer mogelijke oplossingen. En daarnaast meer herkenbaarheid voor alle kiezers, meer draagvlak, meer betrokkenheid.
- "Afspiegeling van de samenleving en bredere blik op de samenleving
- "Eén van de drie taken van een raadslid is de volksvertegenwoordigende rol. Om dat goed te kunnen doen, is een goede afspiegeling van de bevolking belangrijk. Natuurlijk kun je als man ook voor vrouwen opkomen, of als hetero voor mensen uit de LBHTIQ+ community. Maar onbewust heb je blinde vlekken, je ziet andere dingen, je beleeft andere dingen, je hebt andere netwerken in de stad."
- "Je stemt op wie je kent. Door meer diversiteit in de raad aan te brengen, weten verschillende bevolkingsgroepen de weg naar de gemeenteraad en politiek beter te vinden."
- "Begrip hoe het voelt om net harder te moeten werken, langer te moeten wachten op reactie, tegengewerkt en/of niet gezien worden. Je (her)kent deze gevoelens en wil daar waar mogelijk stappen zetten om verandering te realiseren, op juiste manier."
- "Het andere geluid wordt ook binnen te de raad hoorbaar"
- "Het is goed dat verschillende achtergronden en stromingen vertegenwoordigd zijn, maar het is niet per se noodzakelijk voor goede vertegenwoordiging of besluitvorming."
- "Verbinding, bredere insteek, bredere vertegenwoordiging , voorbeeldfunctie, en heel veel meer"
- "Geeft sjeu aan de discussie en zo ontstaat meer en meer de werkelijkheid dat alle inwoners zich vertegenwoordigd KUNNEN voelen."

Tips voor vrouwen die raadslid worden

De raadsleden gaven ook tips voor vrouwen die raadslid (willen) worden:

- "Ga niet de campagne in omdat je een 'vrouw' bent. Ga uit van uw kwaliteiten!"
- "Aanmelden! En de besturen, fracties moeten vrouwen vragen! Vrouwen denken vaak dat ze iets niet kunnen omdat ze denken dat ze alle gevraagde competenties moeten hebben. Mannen denken al dat ze iets kunnen als ze de helft van de competenties hebben. Vrouwen moeten dus gewoon hun vinger op steken."
- "Laat je niet weerhouden! Zoek een persoon uit aan wie je steun vooraf en tijdens raadslidmaatschap advies kan vragen indien nodig. Kijk altijd vrolijk en vriendelijk naar een andere vrouw die aan het woord is, bemoedig elkaar."
- "Probeer het en blijf dicht bij jezelf. Je mag het op jouw manier doen en je hoeft je dus niet aan te passen aan de debatstijl van mannelijke collega's."
- "Wees actief in de samenleving, verdiep je in de dingen die in jouw gemeente spelen, praat met mensen."

- "Denk niet dat je het niet kan - een valkuil die ik vaak hoor bij vrouwen. Mocht je je onzeker voelen: politieke partijen hebben vaak trainings- en meeloopprogramma's, de griffie organiseert vaak een inwerktraject en je hebt een opleidingsbudget. Ook heeft een buddy veel meerwaarde. Kijk bijvoorbeeld naar het Stem op een Vrouw netwerk of wat er binnen je eigen partij georganiseerd wordt. Tot slot zijn er verschillende manieren om politiek actief te worden. Voor de schermen (wethouder, raadslid, commissielid) maar ook achter de schermen (werkgroep, campagne, bestuur, denktank). Ga in gesprek met bijv. iemand van het lokale bestuur van je partij om te ontdekken wat bij je past."
- "Niet bang zijn."
- "Gewoon doen! Kies wel een partij die positief staat tegen over vrouwen in de politiek om het jezelf makkelijk te maken."

Trotse prestaties

We vroegen de raadsleden ook op welke prestaties zij trots zijn:

- "Het thema Inclusiviteit tot A-dossier van deze raadsperiode gemaakt."
- "Meerdere vergroeningsprojecten, stimuleren van energie coöperaties, aanjagen van verduurzaming, tegengaan van roken in de openbare ruimte en het in gang zetten van een discussie over vuurwerk."
- "Extra sociale woningbouw. Geen biomassacentrale."
- "Laten zien dat een migrant ook een volksvertegenwoordiger kan worden."
- "Trots is precies iets wat polariseert. Ik ben niet trots op mijzelf. Ik ben blij als we in gezamenlijkheid en met respect voor elkaar een goede afweging kunnen maken."
- "Ja, aantal zaken. Ook rondom tegengaan homogenizing, Gaybrapad, maar ook neutrale zaken."
- "Diversiteit bespreekbaar gemaakt. Aanzet gemaakt tot de veranderende rol van de overheid: meer de inwoners er daadwerkelijk bij betrekken."
- "Initiatief tot rookvrije generatie, maar ook een goed dekkend AED netwerk, dat de lokale onderzoeksjournalistiek wordt versterkt en serieus naar wordt gekeken en dat er meer ondersteuning in geld en mankracht gaat naar verenigingen vanuit de gemeente om zo de gemeenschapszin te versterken."
- "Bestuurlijke dwalingen voorkomen en meegewerkt aan een meer sociale stad, o.a. door meer sociale huur locaties te realiseren."
- "De komst van een plek voor freerunning/parkour bij een nieuwe sporthal en het lanceren van een eigen initiatiefvoorstel voor verbeterde acceptatie en emancipatie van transgenderpersonen."
- "Het andere geluid laten horen: Feministisch links."
- "Instelling van de kinderburgemeester en kinderraad."
- "Ik heb nieuwe onderwerpen op de agenda gezet die voorheen niet op de politieke agenda stonden (digitalisering, studentenhuisvesting). Ook heb ik een groep jongeren gemobiliseerd die de raad nu advies geven over onderwerpen in de gemeente die zij belangrijk vinden."
- "Meer aandacht voor mensen met een beperking."
- "Voorkomen van zware bezuinigingen in het sociaal domein."

- "Het afschaffen van zwarte piet op de agenda gezet."
- "Inclusie staat op de kaart in de gemeente."

Aantrekkelijkheid van het raadswerk

Raadsleden gaven ook aan wat voor het raadswerk aantrekkelijk maakt en dat leverde onder meer volgende antwoorden op:

- "Het kunnen vertegenwoordigen van de belangen van de burgers en via mijn ideologie (en de belangen van de burgers) proberen mijn gemeente te verbeteren."
- "De mogelijkheid hebben om mee de agenda te bepalen en mee te beslissen over mijn leefomgeving."
- "Dat ik door mijn functioneren een bijdrage kan leveren om de samenleving waar nodig sterker te maken met het democratische bestuur daarin als legitiem belangrijke en samenbindende kracht, waarbij dat bestuur geloofwaardig, oprecht en waardevol bezig is voor die samenleving."
- "Opkomen voor de zwakkeren in de samenleving, zelf kom ik uit een heel arm gezin."
- "Nuttig bezig zijn voor de stad waarin veel kwetsbare inwoners wonen."
- "Ik heb geprofiteerd van de mogelijkheid om "sociaal te stijgen" als kind van laagopgeleide ouders. Ik kan nu anderen helpen hun kansen te grijpen en te zorgen dat de minder succesvolle inwoners wel een reële basis voor een goed leven hebben (schulden voorkomen, huisvesting ed.) iets teruggeven nu het mij goed gaat."
- "De creativiteit die je kwijt kan, de mogelijkheid om dingen te veranderen en de mensen en plekken die je kan leren kennen."
- "Helpen bouwen aan een mooie stad."
- "Constructief (samen)werken aan oplossingen voor vraagstukken die in de stad en samenleving spelen; in contact komen met veel verschillende mensen en organisaties."
- "Veranderingen in de stad bewerkstelligen die ik van belang vind voor een gezonde toekomst."
- "Van binnenuit bureaucratie bestrijden."
- "Het is eervol om als volksvertegenwoordiger aan het werk te zijn en hiermee de stad beter, mooier en rechtvaardiger te maken voor al haar inwoners, of hier een bijdrage aan te leveren."
- "Impact op samenleving, opkomen voor kwetsbare groepen, aanpakken van klimaatproblemen, armoede, eerlijke gezonde samenleving, beter snappen van de samenleving en daar verandering in kunnen brengen. Als ik het niet doe, wie wel? Daarom is inclusie essentieel."

Verantwoording

De Nederlandse Vereniging voor Raadsleden heeft de enquête over diversiteit en inclusiviteit gehouden in de periode 13-28 november 2020. Het hoofddoel van de enquête was tweeledig. Enerzijds dient de enquête om een idee te krijgen van de diversiteit binnen gemeenteraden van grote gemeenten, die verondersteld worden meer divers te zijn dan kleinere gemeenten. Anderzijds dient het onderzoek om een indruk te krijgen van de opvattingen van raadsleden over de diversiteit in hun gemeente(raad).

De enquête is anoniem uitgevoerd, waardoor het onmogelijk is om de resultaten te categoriseren per gemeente waar de respondenten raadslid zijn.

De enquête is verstuurd aan 1257 raadsleden in alle gemeenten met meer dan honderdduizend inwoners. De respons was 98 en daarmee betreft het een steekproef met een percentage van 7,8% respons.

Wie de uitgebreide onderzoek rapportage *Diversiteit & inclusiviteit in de gemeenteraad* wil inzien, klik [hier](#) voor het volledige document.